

BOŞANMIŞ AİLE ÇOCUKLARININ PSİKOLOJİSİ VE TOPLUMA KAZANDIRMANIN ÖNEMİ

Kıymet Canan KARA*

Öz

Boşanma, evliliğin yasal olarak sona ermesi nikâhlı eşlerin birbirinden ayrılmasıdır. Boşanma Medeni Hukuk içerisindeki Aile Hukuku başlığında yer almaktadır. Uyumsuz evlilikler; eşlerin kişilik farklılıkları, kıskançlık, aldatma-aldatılma, aşırı kıskançlık gibi birçok sorunların çözülemeyecek hale geldiğinde kaçınılmaz hale gelmektedir. Toplumumuzda son zamanlarda artarak devam boşanma, aile üyelerinden en çok çocukları etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, evliliklerin boşanmaya götüren sorunlar, yaşanan boşanma sorunlarında etkilenen çocukların maruz kaldığı etkiler ve boşanmış aile çocukların topluma kazandırma sorunları incelenerek çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Boşanma, Evlilik Eşlerin Uyumu, Boşanma ve Hukuki Boyutu, Boşanmış Aile Çocukları.

PSYCHOLOGY OF CHILDREN OF DIVORCED FAMILIES AND THE IMPORTANCE OF THEIR SOCIAL INCLUSION

Abstract

Divorce is the legal termination of the marriage and separation of the legally married spouses. Divorce is addressed in the title of Family Law in Civil Law. Divorce is inevitable when many problems such as incompatible marriages, spouses' personality differences, jealousy, deceit-deception, and excessive jealousy become unresolved. Increasing in Turkish society in recent years, divorce affect mostly the children among family members. The purpose of this study is to investigate the problems that lead marriages to divorce, the impact on children due

* Sosyal Hizmet Uzmanı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Hizmet Lisans Bölümü, Sosyal Hizmet Uzmanı
kiymetcanankara@gmail.com.

to problems experienced during divorce, and the social inclusion problems of children of divorced families, and to propose solutions in this regard.

Keywords: Divorce, Adjustment of Marriage Wives, Divorce and Legal Dimension, Divorced Family Children.

GİRİŞ

Evlilik, uyumlu çiftlerin özgür iradeleri ile verdiği karar ile hukuki bir sözleşmeyle onaylanmış birlikteliğini ifade eder. Evlilik, tarihsel süreç içinde 4000 yıllık yeni bir toplumsal kurumdur (Türkarlan, 2007). Her toplumda farklılık göstermekle birlikte idealde evlenen bireylerin belli bir olgunluk seviyesine ulaşmaları (reşit olmaları) gerekliliği hukuki olarak sağlanması gereklidir. Evlilikte, çiftlerin iyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Spainer, 1979). Toplumlar da farklılık göstermekle birlikte her evlilikte öngörülemeyen ya da oluştuğunda çiftlerin çözemediği sorunlar ile karşılaşabilmektedir. Böyle durumlarda aile çeşitli sebeplerle isteyerek veya istemeden boşanma ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Aile içinde çözünemeyen problemler huzursuz bir ortam yaratmakta, yapılan araştırmalar, çocukların problemleri bir aile ortamında yaşamayı anne-babalarının boşanmasına tercih ettiklerini göstermektedir (Türkarlan, 2007).

Aile, çok bileşenlere sahip toplumsal en küçük sistemdir (Terzioğlu, 2008). Bu doğrultuda aile, sadece karı-koca sisteminden ibaret değildir. Bu nedenle, aile içi etkileşim çok boyutlu olarak düşünülmelidir. Sistematik olarak düşüldüğünde etkileşim; evlilikte yaşanan sorunlar çocuğu, çocuk ise yaşadığı toplumu, toplum ise bozulan yapıyı ile devletin kamu düzenini ve geleceğini etkilemektedir.

Bu nedenle devlet yöneticileri toplumun sağlıklı yapısını korumak ve kollamak için hükümet politikalarının da önlemler alırlar. Toplum bireylerinin özellikle gelecek nesil olan çocukların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını özellikle dikkat edilmesi ve özel önlemler alınması gereklidir. Güçlü toplum oluşturmak isteyen hükümetler boşanma kavramına sıcak bakmamaktadırlar. Boşanma toplum ve geleceği yolundaki en büyük ve çözülmesi gereken en önemli engellerden birisi olarak görmektedirler. Güçlü toplum güçlü bireylerden oluştuğu bu koşulu oluşturmak için gerekliliği artık bilinen bir gerçektir.

Boşanma nedenleri her aileye göre farklılık göstermekle birlikte en genel olarak;

- Eşlerin Uyumsuzluğu; Eşler kişilik yapılarının uyumsuzluğu boşanma olaylarında sık görülen olaylardandır. Her insan doğası gereği eşsizdir. Bu durum her insanın farklı bir kişilik olmasına neden olmaktadır. Farklı eğitim yapısı, kültür, örf, adetlerde yetişen bireyler evlilik çatısı altında kalabilmesi için birbirlerini zamanla alışkanlıklarına, beklentilerine, fiziki ve psikolojik ihtiyaçlarına, ortak bir noktada uyum sağlaması ile mümkündür. Bu ortak alanı yakalamak ve muhafaza etmek her zaman mümkün olmamakta ve evliliklere olumsuz şekilde yansımaktadır. Lavee, Mc Cubbin ve Olson (1987), geçmiş yaşam olaylarının daha çok kişisel çatışma ve evlilikteki rollerle ilişkili olup evlilik uyumunda azalmaya neden olduğunu ileri sürmüştür
- Ebeveyn Baskısı; Her ebeveyn çocuklarının mutlu bir yuva kurmasını ve huzurlu bir ortamda yaşamını sürdürmesini arzu etmektedir. Bu korumacı tutum zamanla evli çiftlerin özel yaşantısına olumsuz yansımakta, çiftler arasında tartışmalara neden olmaktadır. Olumsuz evlilik modelleri, aşırı kaygı sonucunda eşler arasında çatışmalara ve eşlerin birbirlerine şiddete uygulamasına kadar gitmektedir (Kitamura, 1998). Bu sonuçlar genellikle ebeveynler tarafından onaylanmamış evliliklerde görülmektedir (Cohan, 1997).
- Eşler arasında iletişim bozuklukları; iletişim kuramayan çiftler karşılaştıkları sorunları konuşarak değil kavga ile çözmeye çalışırlar. Kavganın boyutları iletişim bozukluğunun boyutu ile orantılıdır. İletişim bozukluğu nedeniyle en küçük sorunlar aşılamayan büyük sorunlar haline gelmekte bu durum çiftlerin mutsuzluğu (psikolojik, cinsel sorunlar vb.) yol açmaktadır. Eşler birbirlerini sevdiğini duygularını eşleri ile paylaşmaları eşler arasında iletişimin güçlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Evlilikte uyum, iyi iletişim sorunların çözümünü kolaylaştırmaktadır (Wring, 1981).
- Eşler arasındaki aşırı kıskançlık; kıskançlık duygusu her insan da doğuştan var olan duygulardandır (Şirvanlı, 1999). Kıskançlık sadece eşler arasında görülmez. İnsanlar en yakın arkadaşını, aile bireylerini, evcil hayvanını bile kıskanabilir. Burada önemli olan kıskançlığın boyutudur. Eğer kıskançlık sınırlarını aşırsa eşler arasında önemli bir sorun haline gelmektedir. Bu durum sağlık problemlerine neden olmakta çözüm için bireysel psikoterapilerle almak gerekmektedir.

- Eşlerin psikolojik sorunları; eşlerin evlenebilmesi için hukuki olarak psikolojik olarak sağlıklı bireyler olması gereklidir (Yılmaz, 2001). Kişilik bozukluğu insanların her döneminde görülebileceği gibi evlendikten sonrada psikolojik sağlıklar bozulabilmektedir. Küçük yaşlarda yaşanan travmalar uzun süre sonrasında bile kişinin hayatına yansımakta bu durum eşler arasında sorunlara neden olabilmektedir.
- Eşlerin aldatma-aldatılması; son zamanlarda toplumumuzda sık görülen aldatma aslında bir sonuç olarak düşünülebilir. Çünkü bu sonuç çiftlerin evliliklerinin yolunda gitmediğinin önemli bir göstergesidir. Aldatma ve aldatılma genellikle boşanma ile sonuçlanmakla birlikte bazı durumlarda eşlerin tekrar anlaşması ile evliliklerini sürdürme kararı alabilmektedirler.

Toplumumuzda boşanma, dini, örf ve adetlerimizle ailenin korunması güdüsünün ilk noktası, ailenin korunması için yasalar, içtihatlar ile desteklenmektedir. Hukuki boyutu; 22.11.2001 tarihinde kabul edilerek 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 Kanun numaralı Türk Medeni Kanunu - Aile hukuku 1. Kısım (madde 118 - 201) evlilik müessesesi tanımlanmıştır. Boşanma ise 2. Kısımda belirtilen sebepler oluşması halinde gerçekleşebileceği tanımlanmıştır. Bu sebepler;

I. Zina Madde 161- Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer. Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

II. Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış Madde 162- Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde bu sebebin doğumunun üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

III. Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme Madde 163- Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşamaması diğer eşten beklenemezse, bu eş her zaman boşanma davası açabilir.

IV. Terk (1) Madde 164- Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğeri terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmediği takdirde ayrılık, en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve istem üzerine

hâkim veya noter tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmış ise; terk edilen eş, boşanma davası açabilir. Diğerini ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır. Davaya hakkı olan eşin istemi üzerine hâkim veya noter, esası incelemeden yapacağı ihtarda terk eden eşe iki ay içinde ortak konuta dönmesi gerektiği ve dönmemesi hâlinde doğacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunur. Bu ihtar gerektiğinde ilân yoluyla yapılır. Ancak, boşanma davası açmak için belirli sürenin dördüncü ayı bitmedikçe ihtar isteminde bulunulamaz ve ihtardan sonra iki ay geçmedikçe dava açılmaz.

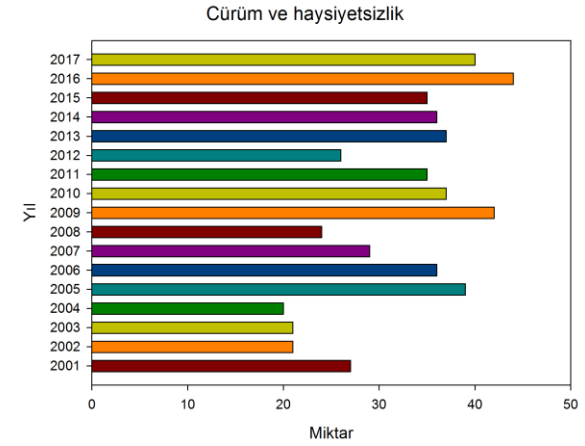
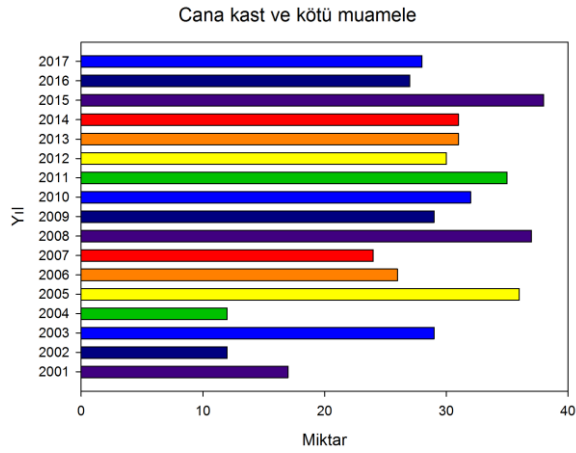
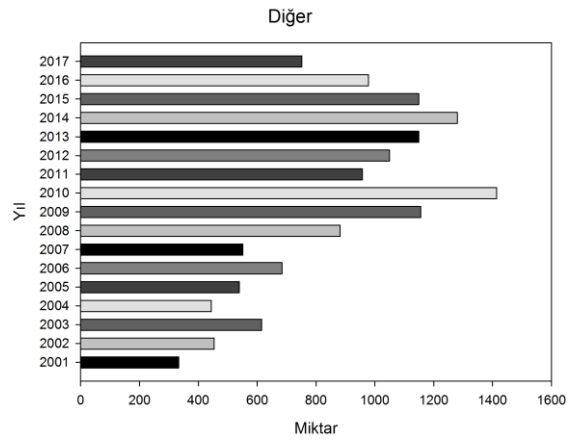
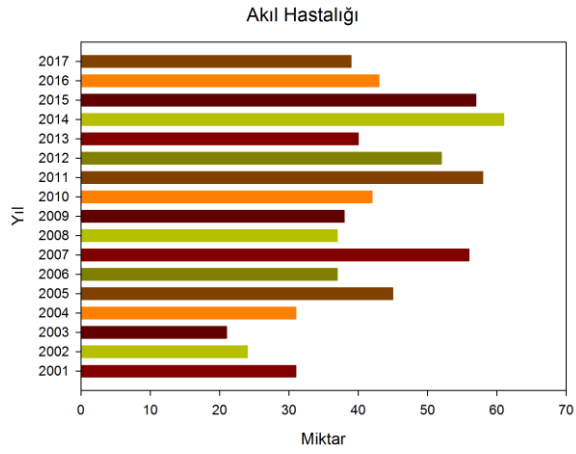
V. Akıl hastalığı Madde 165- Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hâle gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir.

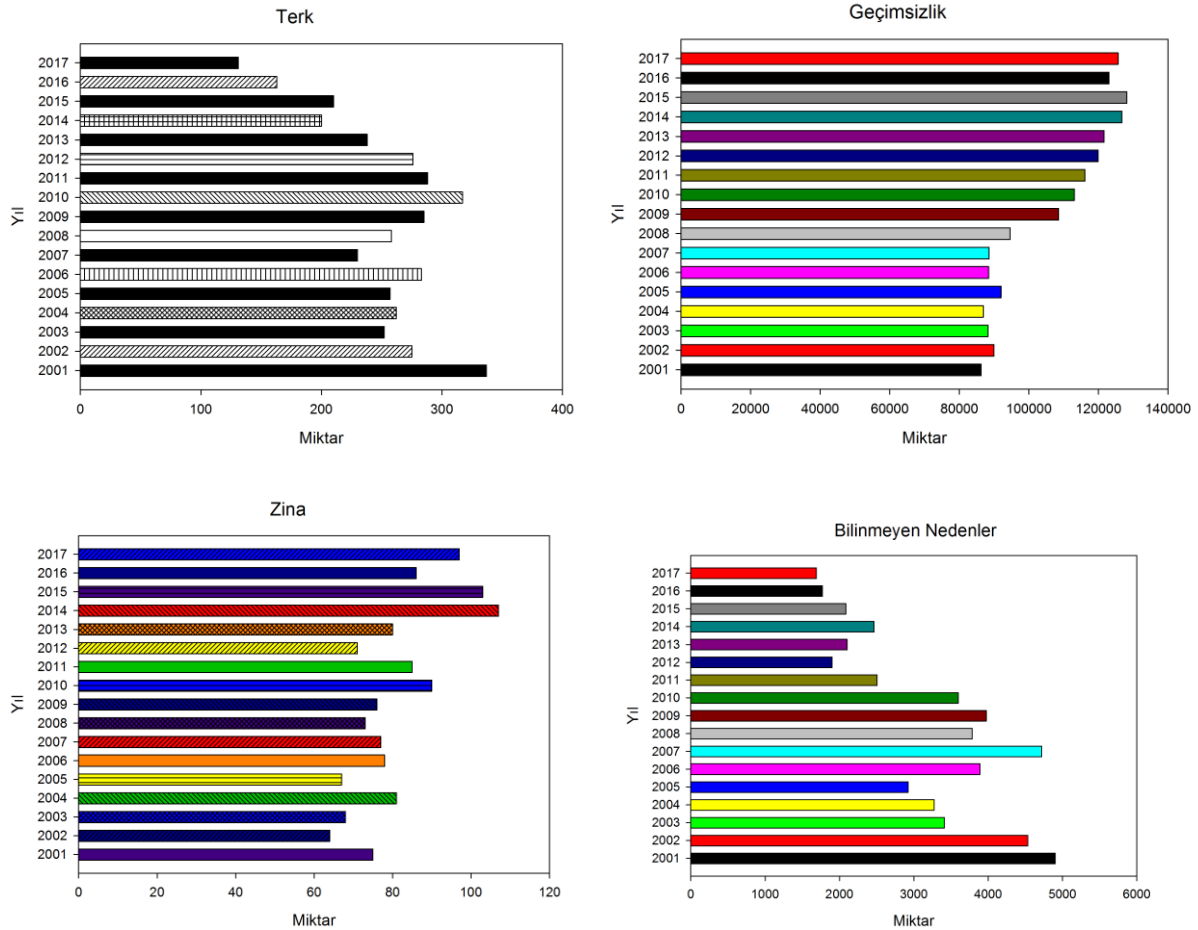
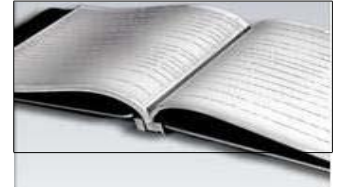
VI. Evlilik birliğinin sarsılması Madde 166- Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir. Yukarıdaki fıkra da belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir. Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz. Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir.

TÜRKİYE'DE BOŞANMA NEDENLERİNE GÖRE İSTATİSTİKLER

Türkiye'deki boşanma kararı verilen davalara bakıldığında sekiz neden olduğu görülmektedir. Bunlar; akıl hastalığı, cana kast ve kötü muamele, cürüm ve haysiyetsizlik, terk geçimsizlik ve diğer nedenlerden oluşmaktadır.

Şekil 1. Türkiye’de boşanma nedenlerine göre 2001-2017 yılları arasındaki istatistikler (TÜİK, 2018).

Şekil’den anlaşılacağı gibi “geçimsizlik” en çok boşanma nedenidir. Eşler arasındaki geçimsizlik çok boyutlu (Eşlerin Uyumsuzluğu, Eşler arasında iletişim bozuklukları, Ebeveynin Baskısı, Eşler arasındaki aşırı kıskançlık) olarak düşünülmüş olup hukuki içtihatlar uygun olan boşanma nedeni olarak değerlendirilmiştir. Eşler arasında görülen “akıl hastalığı” en az boşanma nedenidir.

BOŞANMIŞ AİLE ÇOCUKLARI

Boşanmaya karar vermiş ailelerin, kararın çocukları üzerindeki etkisinin neler inceleyen çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Boşanma kararı alan eşler mahkeme aşamasına geçildiği andan itibaren çocuklarının bu durumu anlatması önemlidir. Bu kararın son dakikaya bırakılmadan uygun bir

zamanda (en az bir hafta önce) söylenmesi gereklidir (Türkarşlan, 2007). Boşanma, çocuk üzerinde kendisinin ya annesi ya da babası tarafından terk edileceğini, onu görmek istemediklerini ve hayatta yalnız kalacağını kaygılarını oluşturmaktadır. Bu kaygının azaltılması çocuğun yaşadığı topluma uyumunun bozulmaması için anne-baba olarak sevgi ve ilgi yoluyla anlatılması gereklidir. Eğer oluşan durumlar aşılamayacak seviyelere geldiyse mutlaka profesyonel yardım alınması zorunludur.

Maalesef boşanma kararı almış çiftler çözemedikleri sorunlar içerisinde kalması, çocuklarının beklentileri ve yaşadıkları zorluklarla ilgilenmeleri ikinci plana atılmaktadır. Bazen, bir arada kalmak, çocuklara, anlaşamayan eşlerin boşanmasından daha çok zarar verebilmektedir (Türkarşlan, 2007).

Bu etkiler her çocuk için değişkenlik göstermekle birlikte en etkili faktörün çocuğun yaşı olduğu bilinmektedir (Walczak, 1999). Bu zor süreçte ilk adım, Boşanmanın olumsuz etkilerini azaltmak için ilk adım çocuklara boşanmanın ne olduğunu anlatmak olmamalıdır. Çocuğun olayı pekiştirebilmesi için içinde bulunduğu durumun farkında olması bu zor süreçte, güçlüklerle başa çıkması için önemlidir. Hiçbir çocuk psikolojik yıkıcı durumundan etkilenmemesi imkânsızdır.

3. Sonuç ve Öneriler

Toplumların en küçük yapı taşı olan aile eşlerin arasındaki uyum farklı sebeplerden dolayı bozulması çiftlerin boşanma kararı almalarına neden olmaktadır. Toplumumuzda her geçen gün boşanma sayısı artması parçalanmış aile sayısı giderek artmaktadır. Ailelerin parçalanması en çok çocukları etkilemektedir. Bu sorun hükümet politikalarına belirlenirken yeni tedbirler alınmasına ve bu sorunun minimum seviyeye çekilmeye çalışılmaktadır.

Boşanmış aile çocukları; yalnızlık, korku, öfke, terkedilme, üzüntü, uyku ve yeme bozukluğu, başarısızlık, toplumdaki dışlanma gibi psikolojik sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle boşanma kararı almadan önce ebeveyninle bu kararın çocuklar üzerinde neler olabileceğini düşünmeleri gereklidir.

Eğer ebeveynler boşanma kararı aldılarsa bunu vakit geçirmeden çocuklar ile paylaşmalı durumun ne olduğunu açıklamalıdır. Boşanma ile yaşanacak sorunları en aza indirmek için çocuğunu yaşam tarzı, sosyal çevresi, okulu, hobi faaliyetleri gibi yaşantısındaki değişiklikleri en aza indirmelilerdir. Hayatındaki istenmeden yapılan her değişiklik önyargı ile karşılanacağı bilinmelidir. Gerekirse uzman kişilerden yardım alınmalıdır.

AKADEMİKBAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 72 Mart - Nisan 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN: 1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk
Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –
KIRGIZİSTAN <http://www.akademikbakis.org>

4787 kanun numaralı “Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun” amacı, aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenlemektir. Bu kanunda aile ile ilgili sorunların çözümünde uzman sosyal çalışmacı, psikolog ve pedagoğ mahkeme bünyesinde bulunmamaktadır. Bu durum belki boşanma sorununun oluşmadan ebeveynlerin karşılıklı saygı, sevgi ve hoş görünümün korunması ilkesini gözeterek, eşlerin uzman kişilerden alacakları yardımlarla anlaşmaya sağlayabileceklerdir.

Boşanma için alınacak tedbirler, çok boyutlu olarak düşünölmeli sorunlar mahkeme aşamasında iken çözölməsi ve boşanmanın önlenmesi alınması gereken en önemli tedbirdir. Bu nedenle ölkemizdeki hukuk sistemi bu çözümlere entegre edilecek adımların atılması kritik rol oynamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkisi. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Faköltesi Dergisi, 25,4,73-82.
- Kıymet Canan KARA, Dr. İlker KARA . (2015) “Türkiye’de Sosyal Medya Kullanımı ” The Use of Social Media In Turkey, Marmara Üniversitesi Sosyal Araştırma Dergisi Ağustos sayısı syf. 158-168.
- Kitamura T, Aoki M: Sex differences in marital and social adjustment. Journal of Social Psychology, 138(1): 26- 32, 1998.
- Moya, M. Expósito, F. ve Ruiz, J. (2000). Close Relationships, Gender, and Career Salience. Sex Roles 42,9-10,825-846.
- Lavee Y, McCubbin HI, Olson DH: The effects of stressful life events and transitions on family functioning and well-being. Journal of Marriage and the Family, 49: 857-873, 1987.
- Powell, G.N. ve Greenhaus, J.H. (2010). Sex, Gender, and Decisions at The Family - Work Interface. Journal of Management. 36 4,1011-1039.

AKADEMİKBAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 72 Mart - Nisan 2019

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN: 1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk
Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat –
KIRGIZİSTAN <http://www.akademikbakis.org>

Spainer GB: The measurement of marital quality. Journal of Sex & Marital Therapy, Vol. 5, No. 3, 1979.

Şirvanlı -Özen: Eşler arası çatışma ve boş anmanın çocuklar üzerindeki etkileri I: Davranış ve uyum problemleri. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 6(1): 19-29, 1999.

Terzioğlu, F. ve Taşkın, L. (2008). Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 12,2,62-67.

Türkarlan, N (2007). Boşlanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Başletme Yolları. *Danışma Kurulu*, 99.

Yılmaz A: Eşler arası ndaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgü! çal ışmalar. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, Cilt: 1 Sayı : 4, 2001.

Wring E, McElrath D: Dimensions of intimacy in marriage. Psychiatry, Vol. 44, May, 1981.

Walczak, Yvette, Sheila Burns (1999). Boşanma ve Çocuk Üzerine Etkileri, Özgür Yayınları Eğitim Serisi.